

Ronyecz Lilla¹

A LÉTFONTOSSÁGÚ RENDSZERELEMÉK KIJELÖLÉSI ELJÁRÁSÁNAK TAPASZTALATAI

(EXPERIENCES IN CRITICAL INFRASTRUCTURE DESIGNATION)

A szerző a létfontosságú rendszerlemek azonosítási és a javaslatvételi eljárásának ismertetését követően, a létfontosságú rendszerek kijelölésének folyamatán keresztül mutatja be a tapasztalatok során feltárt nehézségeket. Értékeli az üzemeltetők kérdéskörével kapcsolatos problémákat, és összeveti azt a gyakorlati tapasztalatokkal. Elemzi az azonosítási jelentésben használt kockázatelemzést, valamint feldolgozza annak tapasztalatait. A tapasztalatok értékelése az újonnan létrejött honvédelmi ágazat szemszögéből történik. Végezetül a kijelölési folyamat elemzése során feltárt eredmények tükrében javaslatot tesz, a hatékonyság növelése érdekében.

Kulcsszavak: létfontosságú rendszerlem, kijelölési eljárás, tapasztalat, kockázatelemzés, üzemeltető

The author describes the critical infrastructure identification and the procedure for proposing, explaining the difficulties encountered during the process of designing vital systems. It assesses issues related to operator issues and compares it with practical experience. Analyze the risk analysis used in the identification report and process its experience. The evaluation of practical experience is specifically carried out by the newly created defense industry. Lastly, he suggests suggestions made in the analysis of the selection process in order to increase efficiency.

Keywords: critical infrastructure, assignment procedure, experience, risk analysis, operator

BEVEZETÉS

Az Európai Unió tagállamainak alapvető felelőssége van a határokon belül található létfontosságú rendszerek védelmének megszervezése terén, aminek fontos tényezője a potenciális létfontosságú rendszerek felmérése, azonosítása és a kijelölése. Ennek alapján ezt a folyamatot fogom bemutatni és megvizsgálni a tanulmányban.

LÉTFONTOSSÁGÚ RENDSZEREK ÉS LÉTESÍMÉNYEK KIJELÖLÉSE

A cikkben a nemzeti létfontosságú rendszerlemmé történő kijelölés folyamatával foglalkozom, az európai létfontosságú rendszerlemek kijelölésével nem kívánok foglalkozni. A létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény határozza meg a nemzeti létfontosságú rendszerlemek kijelölésének menetét. A törvény 1-3. mellékletében feltüntetett ágazatokhoz tartozó rendszerlemek jelölhetőek ki létfontosságú rendszerlemként. Az ágazati kormányrendeletben meghatározott szerv az ágazati kijelölő hatóság (a továbbiakban kijelölő hatóság), aki hivatalból folytatja le a kijelölést, amely kétféle módon történhet meg: vagy az

¹ Doktorandusz, NKE KMDI, E-mail: Ronyecz.Lilla@uni-nke.hu ORCID: 0000-0001-5062-5488

üzemeltető benyújtja az azonosítási jelentését, vagy az ágazati kormányrendeletben kijelölt szerv, azaz az ágazati javaslattevő hatóság (a továbbiakban: javaslattevő hatóság) javaslata alapján történik meg a kijelölés. [1]

Azonban a kijelölési eljárást a honvédelmi ágazatban megelőzte a potenciális honvédelmi létfontosságú infrastruktúrák körének előzetes felmérése, ami egy egyszeri alkalom, amely megkönnyíti a lehetséges rendszerelemek beazonosítását. A honvédségi szervezetek, alakulatok megvizsgálják az összes létesítményt, eszközt, szolgáltatást, majd a potenciális létfontosságú rendszerelemnek minősülő elemeket javaslat formájában továbbítják a kijelölő hatóság részére. Az így beazonosított és felterjesztett rendszerekkel kapcsolatban szakmai konzultációt kell lefolytatni a hatóság és a felterjesztő szerv között. Ennek alapján eldöntik, hogy szükséges-e a helyszíni vizsgálat, és az azt követő kijelölési folyamat megindítása. Az előzetes felmérés előnye, hogy ténylegesen csak a potenciális létfontosságú rendszerelemek legyenek kijelölve és ne legyenek leterhelve a honvédségi szervezetek. [2]

A nemzeti létfontosságú infrastruktúrák kijelölésének első pontja a létfontosságú rendszerek azonosítása. A potenciális létfontosságú rendszerelem üzemeltetője megvizsgálja az üzem területén lévő lehetséges létfontosságú rendszerelemeket, majd az azonosítási eljárás eredményéről azonosítási jelentést készít. [3]

Az azonosítási eljárás keretében történik a potenciális létfontosságú rendszerelemek kockázatainak elemzése, melynek célja az egyes ágazatokra meghatározott kritériumok alapján a rendszerelemek, infrastruktúrák rangsorolása és értékelése. [4] Az azonosítási jelentésnek tartalmaznia kell:

- rendszerelem megnevezését,
- kockázatelemzést és annak eredményét,
- kijelölésre irányuló javaslatot,
- üzemeltető nyilatkozatát az azonosítási jelentés teljességére vonatkozóan,
- azonosítási eljárás kezdő és zárónapját. [3]

Amennyiben az üzemeltető az azonosítási jelentéssel kapcsolatos kötelezettségeinek nem tesz eleget, akkor az adott ágazat kijelölő hatósága határidő megjelölésével felszólítja az üzemeltetőt a jelentés elkészítésére. Az azonosítási jelentés benyújtását az ágazati rendeletben nevesített kijelölő hatóságnak kell benyújtani. A kijelölő hatóságnak 70 napja van lefolytatni a kijelölési eljárást. A kijelölő hatóság megküldi az azonosítási jelentést a javaslattevő hatóságnak véleményezésre. A véleményezésnek az alábbi pontokat kell tartalmaznia:

- jogszabályok hivatkozása, mely jogszabály alapján látja el a feladatát a javaslattevő hatóság,
- az azonosítási jelentés jogszabályban előírt tartalmi és formai követelményeknek megfelel-e,
- azonosítási jelentés tartalmi elemzése, mely rendszerelemek kijelölése indokolt, indoklással, vagy mely rendszerelem kijelölését nem támogatja a javaslattevő hatóság, indoklással,
- ágazati kritériumnak való megfelelés vizsgálata,
- összegzés, az azonosítási jelentés alapján mely rendszerelemek kijelölését támogatják.

Az azonosítási jelentés véleményezésére a javaslattevő hatóságnak 30 napja van, ezt követően meg kell küldenie a kijelölő hatóságnak.

A megindított kijelölési eljárás másik fontosabb eleme a horizontális kritériumok² teljesülésének vizsgálata. A kijelölő hatóság az azonosítási jelentés véleményezése beérkezését követően megküldi a szakhatóságnak a horizontális kritériumok vizsgálatára a jelentést.

A szakhatóság, azaz a hivatásos katasztrófavédelmi szerv üzemeltető telephelye szerinti helyi szerve a horizontális kritériumok vizsgálata mellett bevonja az együttműködő szervet, aki „*a hatósági eljárásban a pénz- és adóügyi biztonság vonatkozásában a Nemzeti Adó- és Vámhivatal területi, illetve központi szerve, a közrend, a közbiztonság, a lakosságvédelem, az alkotmányvédelem, a nemzetbiztonság, a terrorelhárítás vonatkozásában az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv területi, illetve központi szerve, az Alkotmányvédelmi Hivatal területi, illetve központi szerve, valamint a Terrorelhárítási Központ véleményt nyilvánít.*” [3]

Tehát az azonosítási jelentést annak tartalmától és ágazati sajátosságaitól függően a felmerülő szakkérdések vonatkozásában a szakhatóság bevonja az illetékes együttműködő szervezetet. A szakhatósági eljárást 15 napon belül kell lefolytatni, ezt követően az állásfoglalást a hatóság megküldi a kijelölő hatóságnak.

A kijelölő hatóság a beérkezett vélemények alapján határozatot hoz a rendszerlemek kijelöléséről, és nyilvántartásba vételéről, valamint kitűzi a határidőt az üzemeltetői biztonsági terv kidolgozására, valamint az üzemeltetői biztonsági terv kiegészítésére vonatkozóan. A határozat magába foglalja a kijelölt létfontosságú rendszerlem sajátosságaira, környezetére, és a potenciálisan előidézhető veszélyek mértékéhez igazodó kötelezettségeket.

² Egyetlen vagy egymással közvetlenül összefüggő eseményekkel kapcsolatban Magyarország területén: 1. a veszteségek kritériuma:

- 24 óra leforgása alatt az áldozatok száma a 20 főt meghaladja, vagy a súlyos sérültek száma legalább 75 fő, vagy

- 72 óra leforgása alatt az áldozatok száma a 40 főt meghaladja, vagy a súlyos sérültek száma legalább 150 fő.

2. a gazdasági hatás kritériuma: a gazdasági veszteség mértéke, vagy termékek és szolgáltatások romlásának mértéke, a rendszer és létesítmény fizikai sérüléséből, elvesztéséből fakadó közvetlen vagy közvetett károk, amelyek ötvenezer fő vonatkozásában meghaladják az egy főre eső bruttó nemzeti jövedelem (GNI) bármely 30 napos időszakra vetített mértékének 25%-át.

3. a társadalmi hatás kritériuma: 300 fő/km²-nél sűrűbben lakott területen a köznyugalom súlyos megzavarása, beleértve a lakosságot érő káros pszichológiai és közegészségügyi hatásokat is.

4. a politikai hatás kritériuma: az állam és intézményei iránti közbizalom megszűnése, valamely állami szerv működésképtelenné válása miatt a lakosság biztonságérzete kritikus szint alá csökken.

5. a környezeti hatás kritériuma: az esemény, vagy folyamat, amely miatt a természeti vagy épített környezetben, különösen:

- az infrastruktúrában bekövetkező sérülés vagy zavar, az épített vagy természetes környezet oly mértékű rongálódását idézi elő, amelynek következtében

= 10 000 fő kimenekítése vagy kitelepítése válik szükségessé, vagy

= legalább 100 km² nagyságú terület tartósan szennyeződik, vagy

= a felszín alatti vizek, vagy azok természetes víztartó képződményei, a folyóvizek és természetes tavak, valamint ezek medre vagy élővilága szenved tartós károsodást;

- az ország tájegységeiben, kiemelkedő földrajzi területeiben visszafordíthatatlan negatív változás következik be.

A kijelölési eljárásban részt vevők feladatai a fentiek alapján a következők:

- Üzemeltető:
 - kezdeményezheti az azonosítási eljárás megkezdését;
 - hiányosságok esetén újból benyújthatja az azonosítási jelentést (90 nap);
 - azonosítási jelentést készít, amit megküld a kijelölő hatóság részére;
 - üzemeltetői biztonsági tervet készít (60 nap), amit megküld a kijelölő hatóság részére;
 - kijelölést követő 5. évben azonosítási jelentést készít.

- Ágazati kijelölő hatóság:
 - lefolytatja az azonosítási eljárást;
 - felszólítja az üzemeltetőt azonosítási jelentés benyújtására;
 - tájékoztatja az üzemeltetőt a kijelölési eljárás megkezdéséről;
 - a javaslattevő hatóság részére megküldi véleményezésre az azonosítási jelentést;
 - azonosítási jelentést érdemben elbírálja, szaghatóságot megkeresi, ágazati kritériumok teljesülését megvizsgálja a javaslattevő hatóság közreműködésével;
 - határozatot hoz (kijelöli/elutasítja/feltételekkel jóváhagyja);
 - dönt a kijelölésről, az üzemeltetői biztonsági terv kidolgozásával kapcsolatban tartalmi és formai követelményeket határoz meg;
 - az üzemeltetői biztonsági tervet megküldi véleményezésre a javaslattevő hatóságnak.

- Ágazati javaslattevő hatóság:
 - egyeztetésben részt vevő szervek bedolgozásával azonosítás megindítására irányuló javaslatot tesz;
 - véleményezi az azonosítási jelentést (30 nap), megküldi a kijelölő hatóságnak;
 - nyilvántartásba veszi a kijelölt rendszerelemet;
 - véleményezi az üzemeltetői biztonsági tervet, amit megküld a kijelölő hatóságnak.

- Szakhatóság:
 - az üzemeltető telephelye szerinti hivatásos katasztrófavédelmi szerve;
 - horizontális kritériumok teljesülését megvizsgálja;
 - szakhatósági állásfoglalást tesz az azonosítási jelentésben foglalt horizontális kritériumokra;
 - szakhatósági eljárásba bevonja az illetékes együttműködő szerveket.

1. ábra: Kijelölési eljárás folyamata és szereplői

Készítette: a Szerző, 2017.

A jogköröket a honvédelmi ágazat kivételével a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve látja jel. Ez azt jelenti, hogy a jogszabály felhatalmazása alapján ellátja a nyilvántartó hatósági feladatokat, ezentúl ellenőrzést koordináló szerv, javaslattevő hatóság, hálózatbiztonsági intézkedések koordinációját végzi, rendkívüli eseményeket kezel, ágazati kijelölő hatóság, továbbá szakhatóság. A BM OKF ez Európai Kritikus Infrastruktúra Védelmi Kapcsolattartó Pont, tehát kezeli az európai kritikus infrastruktúra védelmével kapcsolatos információkat, valamint részt vesz a CIP POC³ üléseken, amelyek fél évente uniós szinten tekinti át a létfontosságú rendszerekkel kapcsolatos tagállami tevékenységet. [4]

A honvédelmi létfontosságú rendszerelemek azonosításáról, kijelöléséről, ellenőrzéséről, valamint az ezzel összefüggő adatok nyilvántartásáról szóló 46/2016. (VIII. 25.) HM utasítás nevezi meg a honvédelmi ágazat hatósági feladatait végző szerveket. Ennek alapján az ágazati javaslattevő hatóság a Honvédelmi Minisztérium Hatósági Főosztálya, az ágazati javaslattevő hatóság a Honvédelmi Minisztérium Védelmi Igazgatási Főosztálya, ami ezen túl ellátja az ellenőrzést koordináló szerv feladatkörét, valamint a nyilvántartó hatóság feladatkörét, a hadiipari rendszerek kivételével, mivel ebben az esetben a nyilvántartó hatóság a Magyar Honvédség Logisztikai Központja. [5]

A kijelölési eljárásban a honvédelmi ágazat nem határoz meg határidőt az üzemeltető felé - sem az azonosítási jelentés elkészítésére, sem az üzemeltetői biztonsági terv elkészítésében - hanem az üzemeltetővel egyezteti a határidőt. Ez egyfelől humánus megoldás, hiszen nem terheli le nagymértékben az üzemeltetőt a dokumentumok elkészítése, valamint jó kapcsolatot

³ CIP POC: Critical Infrastructure Protection Point of Contact

teremt a hatóság és az üzemeltető között, így megkönnyítve a közös munkát. Emellett van rá esély, hogy a beadás dátuma csúszni fog, több dokumentum beérkezése esetén a hatóság lesz leterhelve. Ennek érdekében fontos a hatóság és az üzemeltető közötti folyamatos kommunikáció, hogy elkerülhető legyen a leterheltség és együttműködő, hatékony legyen a közös munka. Ebből kiindulva kell a kormánzatnak és a létfontosságú rendszerek üzemeltetőinek szorosán együttműködni. [6]

ÜZEMELTETŐ MEGHATÁROZÁSÁVAL KAPCSOLATOS TAPASZTALATOK

Kutatásaim során a frissen létrejött honvédelmi ágazat működését és rendszerét vizsgáltam, így cikkemben feldolgozott tapasztalatokat a honvédelmi ágazattal kapcsolatos üzemeltetők tükrében dolgozom fel.

Üzemeltetők körülhatárolása

Az üzemeltetőket először a Tanács 2008/114/EK Irányelve definiálta, ami az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról, kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről szól (a továbbiakban: Irányelv). Ez az Irányelv volt a létfontosságú rendszerelemek védelmével kapcsolatos uniós jogszabályi háttér első jelentős mérföldköve. [7] Ekkor még tulajdonos/üzemeltetőként definiálták az üzemeltetőket. Az európai kritikus infrastruktúrák tulajdonosai/üzemeltetőit az alábbiak szerint határozták meg: *“azon jogalanyok, akik a beruházásokért és/vagy az ezen irányelv szerint ECI-nek kijelölt konkrét eszközök, rendszerek vagy azok részei napi működéséért és az azokba történő beruházásért felelősek.”* [8]

Az Irányelv alapján a 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről a tulajdonos/üzemeltető körét már üzemeltetőként tünteti fel, és az alábbiak szerint integrálta saját jogrendszerébe: *„az a természetes jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet, aki vagy amely az eszköz, létesítmény, rendszerelem rendszerelemének tulajdonosa, engedélyese, rendelkezésre jogosultja vagy napi működéséért felelős.,* [1]

A definíciók alapján tehát az üzemeltető vagy a napi működéséért felel, vagy a tulajdonosa az adott létfontosságú rendszerelemnek, vagy létesítménynek.

Honvédelmi létfontosságú rendszerelemek üzemeltetőinek meghatározásával kapcsolatos problémák

A honvédelmi ágazatban az üzemeltető vagy tulajdonos lehet a honvédelmi miniszter, a közvetlen alárendeltségébe tartozó szervezet, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, vagy a Magyar Honvédség katonai szervezetei. Mivel a Honvédelmi Minisztérium rendeltetése kettős, azaz ellátja a honvédelem közigazgatási funkcióit, gondoskodik hazánk honvédelmi, védelempolitikai és védelemgazdasági céljainak alakításáról, továbbá honvédelmi vonatkozásban döntéseket készít elő. Más részről pedig felel a Magyar Honvédség irányításáért és a katonai védelem megtervezéséért. [9] A Magyar Honvédség pedig polgári

irányítás alatt álló, centrális irányítású fegyveres állami szervezet. A honvédelmi tehát igen sokrétű, valamint rengeteg szervezetet magába foglaló ágazat.

A tapasztalatok alapján elmondható, hogy egy potenciális létfontosságú rendszerlem vizsgálatakor nem egyszerű dolog meghatározni, ki is az adott elem üzemeltetője vagy tulajdonosa, aki a későbbiekben el tudja készíteni az azonosítási jelentést és az üzemeltetői biztonsági tervet. Van olyan rendszerlem, amit egy adott alakulat üzemeltet, azonban az adatfelhasználó rendelkezik azokkal az információkkal, amelyeket tartalmaznia kell az azonosítási jelentésnek. Honvédelmi ágazatban üzemeltetnek olyan rendszerlemeket, ami elengedhetetlenül fontosak az ország légvédelméhez, azonban ezek sem köthetők egyetlen üzemeltetőhöz vagy tulajdonoshoz. A gond ezzel az, hogy a szakhatóság az üzemeltető telephelye szerinti illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv. Így abban az esetben, ha az üzemeltető megvizsgálja a horizontális kritériumokat, nem biztos, hogy az adott településen vagy környéken lesz a rendszerlem.

A legjobb megoldást az jelenti, ha a két üzemeltető között megállapodás születik szerződés formájában, és megegyezésre jutnak a feladatok elvégzését illetően. Példának okán említeném, ha egy kórház rendelkezik egy laboratóriummal, aminek az eszközeit, és infrastruktúráját egy másik cég adja, nem pedig a kórház akkor ő a tulajdonos. Azonban ez a laboratórium nem tudna működni a kórház által nyújtott szakemberekkel, így felmerül a kérdés, hogy a tulajdonos vagy az üzemeltető készíti- e el a dokumentációt. Ebben az esetben meg kell vizsgálni, hogy ki rendelkezik az azonosítási jelentés elkészítéséhez szükséges információkkal, valamint a megfelelő ismeretekkel. Sajnos az üzemeltetők csak a plusz terhelést látják bizonyos esetekben az azonosítási jelentés elkészítésekor, ennek ellenére van olyan szervezet, aki a sok pozitívumot és a munka eredményét látja a folyamatban. Az üzemeltetők kérdésköre folyamatosan jelen van a honvédelmi ágazatban, mivel a rendszerlemek működtetését legtöbbször több szervezet végzi. Ennek ellenére az ágazati hatóság ez idáig megfelelően vette az akadályokat a folyamatos együttműködésnek és egyeztetéseknek köszönhetően.

AZ AZONOSÍTÁSI JELENTÉS ELKÉSZÍTÉSE SORÁN FELMERÜLŐ NEHÉZSÉGEK

Az üzemeltetőnek a potenciális létfontosságú rendszerlemek beazonosítását követően azonosítási eljárást kell lefolytatnia, amelynek eredményeképpen azonosítási jelentést kell benyújtania a kijelölő hatóságnak. Ez az első dokumentáció, amit az üzemeltetőnek el kell készíteni, és tartalmaznia kell az alábbi pontokat:

- rendszerlem megnevezése;
- rendszerlem adatai, hogy beazonosítható legyen;
- rendszerlem átfogó leíró meghatározása, jellemzése
 - felelős vezető;
 - cím;
 - tevékenység jellemzése;
 - kapacitásadatok;
- vizsgált rendszerlem funkciójának helyettesíthetősége

- meglévő kockázatértékelés;
 - technológiai-folyamatellenőrző, vagy folyamatirányító információs rendszer;
 - telephelyen elérhető közös informatikai rendszerek és azok védelme;
 - telephelyen elérhető nyilvános informatikai rendszerek, és azok védelme;
- rendszerelem pontos meghatározása
 - telephelyhez tartozó rendszerelemek részletes ismertetése;
 - informatikai rendszerek ismertetése;
- rendszerelem kockázatelemzése, üzemmenet/folyamatos feladat ellátásban történő súlyos fennakadás következményeinek értékelése
 - rendszerelemet veszélyeztető kockázatok áttekintése, felsorolása, számozása;
 - üzemmenetben folyamatos feladatellátásban súlyos fennakadást okozó veszélyeztető hatások, bekövetkezési valószínűség meghatározása;
 - külső erőszakos beavatkozás vizsgálata;
 - kibertámadások kockázatainak vizsgálata;
 - kockázati mátrix felállítása;
 - az előfordulás és a következmény, súlyos szempontjainak pontos meghatározása az üzemeltető által;
 - kockázatelemzés eredménye az üzemeltető véleménye alapján;
 - a működési paraméterek súlyos fennakadás következményeinek összevetése az adott ágazat kritériumaival;
 - összehasonlítás eredménye;
- rendszerelem horizontális kritériumokkal való összehasonlítása
 - működési paraméterek, üzemmenet súlyos fennakadásának következményeinek összevetése a horizontális kritériumokkal,
 - összehasonlítás eredménye
 - táblázat kitöltése, amely tartalmazza, hogy a vizsgált rendszerelem megfelel-e az ágazati kritériumoknak⁴ vagy sem;
 - horizontális kritériumok teljesülése

⁴ Ágazati kritériumok a honvédelmi létfontosságú rendszerelemek tekintetében:

- a) amelynek kiesése a honvédelmi ágazat működésképtelenségét vagy súlyos zavarát okozza és nem, vagy csak a honvédelmi érdek aránytalanul nagy sérelmével helyettesíthető,
- b) amely szerepel az ország védelmével kapcsolatban kidolgozott tervekben, és amelynek kiesése - a műveleti tervek rugalmasságán belül - nem, vagy csak a honvédelmi érdek aránytalanul nagy sérülésével helyettesíthető,
- c) amelynek kiesése a Befogadó Nemzeti Támogatás keretében vállalt honvédségi feladatok végrehajthatóságát jelentősen veszélyezteti, vagy abban súlyos zavart okoz, és nem, vagy csak az érintett felek érdekeinek aránytalanul nagy sérelmével helyettesíthető,
- d) amelynek leállása vagy meghibásodás miatt történő kiváltása, vagy helyettesítése hosszabb ideig tart, mint amennyit a honvédelmi ágazat súlyos képességvesztés nélkül el tud viselni,
- e) amely stratégiai fontosságú honvédségi gyártó, javító, tároló vagy elosztó kapacitást képvisel és nem helyettesíthető a készenlét fokozás rendszerét szabályozó tervekben meghatározott időn belül,
- f) amely a NATO szövetségi rendszer Magyarországon lévő rendszereleme, és védettségének sérülése, teljesítő képességének, vagy más jellemzőjének negatív változása a szövetségi rendszer működésében, biztonságában súlyos zavart, vagy működésképtelenséget okoz,
- g) amely a NATO Válságreagálási Rendszerrel összhangban álló Nemzeti Intézkedési Rendszerben meghatározott rendszabályok végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges, vagy
- h) amely speciális honvédelmi igényeket elégít ki, nincs helyettesítője és kiesése a honvédelmi igazgatás működésképtelenségét vagy súlyos zavarát okozza.

- kockázatelemzés rövid kifejtése az ágazati és horizontális kritériumok tekintetében
- Végezetül pedig a legfontosabb pont, az üzemeltető javaslata, hogy az adott rendszerlemet nemzeti vagy európai létfontosságú rendszerlemmé történő kijelölését javasolja vagy sem.

Az azonosítási jelentések elkészítésekor az üzemeltető számára a legnagyobb problémát a kockázatelemzés okozza, azonban ez a legfontosabb pontja, mind az üzemeltetői biztonsági tervnek, mind az azonosítási jelentésnek. Sok esetben nem történik meg az üzemmenetben súlyos fennakadást okozó veszélyeztető hatások és azok forrásainak beazonosítása, és a bekövetkezési valószínűségek becslése. Amennyiben ez megtörténik, indoklás nélküli felsorolást tartalmaz csak az azonosítási jelentés. A következmények súlyossága és az előfordulások gyakoriságát az alábbi táblázatban kell az üzemeltetőnek feltüntetni, azonban ennek kitöltése sok esetben helytelenül történik, mivel aki nem készített még ez idáig kockázatelemzést, nem tudja, hogy hogyan használja a táblázatot.

Következmény, súlyosság mértéke

	kicsi	közepes	magas
Előfordulás gyakorisága	nagyon ritka		
	ritka		
	gyakori		
	nagyon gyakori		

2. ábra: Kockázati mátrix

Készítette: a Szerző, 2017.⁵

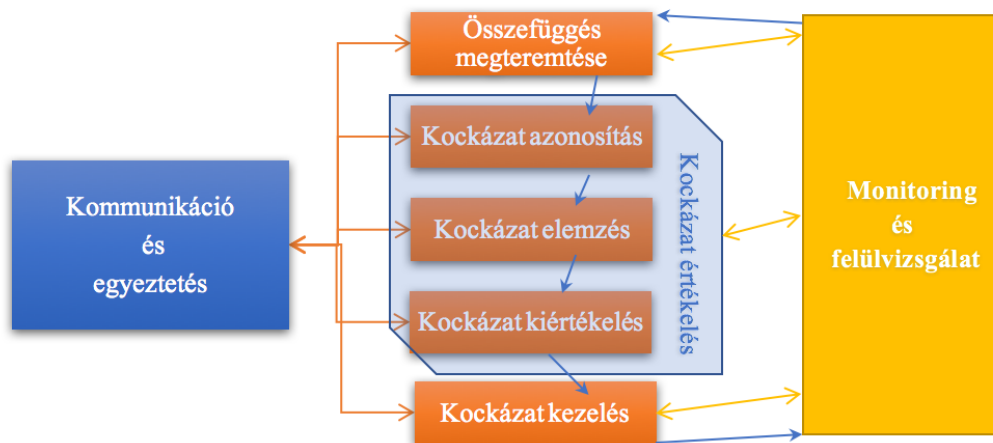
Azonban ez nem az üzemeltető hibája, mivel pontos leírást nem kap arról, hogy hogyan kellene elvégeznie az azonosítási jelentést.

A dokumentáció elkészítésekor nem kapnak pontos tájékoztatást az üzemeltetők a veszélyeztető hatások feltüntetéséről, a valószínűség kiszámításáról, és hogy hogyan kellene meghatározni a kibertámadások okozta kockázatokat. Szerencsés esetben már rendelkeznek az adott rendszerlemre vonatkozó kockázatelemzéssel, így fel tudják használni a dokumentáció elkészítésében.

Az azonosítási eljárás fontos elemét képezi a kockázatelemzés és értékelés, amit az alábbi ábra mutat be, hiszen az hozzájárul a kockázatok kezeléséhez. A kockázat értékelés multidiszciplináris megközelítést igényelhet, mivel a kockázatok sokféle okot és következményt vonhatnak maguk után. [10]

Ezért fontos a kockázatok folyamatos felülvizsgálata, amit alátámaszt, hogy a kijelölő határozat jogerőre emelkedésétől számított 5 év elteltével új azonosítási jelentést kell készíteni.

⁵ Balogh M.; Dobos J.; Gőz A.; Keszely L.; Pállai F.; Ronkovics M.: A honvédelmi létfontosságú rendszerlemek azonosításáról, kijelöléséről, ellenőrzéséről és nyilvántartásáról szóló módszertani segédlet. Zrínyi Kiadó, Budapest 2017. ISBN 978 963 327 738 6

3. ábra: A kockázatértékelés hozzájárulása a kockázatkezelési folyamathoz
Készítette: a Szerző, 2017.⁶

Az Európai Unió tagállamok kockázatelemzésének módszertani hiányosságainak azonosításakor először megvizsgálják, hogy a tagállamok milyen veszélyeket azonosítottak, és hogyan értékelték őket a valószínűség és a hatás szempontjából. Legtöbb esetben a 2. ábrával ellentétben az ISO31000 szabvány szerinti megközelítést alkalmazták, ahol a kockázatot egy esemény vagy veszély következményeinek és annak előfordulásának valószínűségének kombinációjaként tekintik, azonban ezt egy 5X5-ös kockázati mátrixban integrálták. Ha a kockázatértékelés során a megelőzést és a veszélyre való felkészülést a kockázatértékelés során figyelembe veszik, akkor a kockázat számszerűsíthető a veszély előfordulásának valószínűsége, a veszélyeztetett összes elem összértéke és a sebezhetőség alapján.

Annak ellenére, hogy egy közös kockázati mátrixot alkalmaz minden egyes üzemeltető, az eredmények összehasonlítása továbbra is nehéz, mivel a végrehajtás során az eltérő valószínűségeket és hatásmérőket, időbeli keretet, változó terminológiát és kockázati forgatókönyvet használnak. Bár a megközelítés ezen sokfélesége gazdagítja az általános ajánlott megközelítést, egy egységesebb megközelítés lehetővé tenné Magyarország kockázatértékelését a létfontosságú rendszerekre levetítve minden ágazatra vonatkozóan, így jobban koordinálható lenne a kockázatkezelés, valamint az Európai Unióban is egységesen tudnák megvizsgálni a határokon átnyúló veszélyeket. [11]

ÖSSZEGZÉS

A cikkemben bemutattam a létfontosságú rendszerek kijelölési eljárásának menetét. Ezt követően elemeztem, hogy milyen nehézségekkel jár a honvédelmi ágazatban az üzemeltető kérdésének meghatározása, majd felvázoltam, milyen megoldásokkal lehet ezeket a problémákat kiküszöbölni. A cikk második részében kiértékeltem, milyen nehézségekbe ütközik az üzemeltető az azonosítási jelentés elkészítése során, mekkora problémával jár, ha nem dolgozzák ki helyesen a kockázatelemzést.

⁶ Risk management-Risk assessment techniques, International standard, IEC/FDIS 31010:2009(E) http://www.bzpc.ir/FileManager/آرشیو/Article/PDF/31010_FDIS.pdf (A letöltés ideje: 2017. október 29.)

Az elmúlt hónapokban a kutatásaimat arra irányítottam, hogy feltárjam, a különböző nehézségeket, amikkel az üzemeltetők találkozhatnak a kockázatelemzés során, és célom az a későbbiekben, hogy egy olyan módszertani útmutatót készítssek el, amely segítséget nyújt a kockázatelemzés elkészítésében mind az üzemeltetők számára, mind a hatóság számára.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről
- [2] Balogh M.; Dobos J.; Góz A.; Keszely L.; Pállai F.; Ronkovichs M.: A honvédelmi létfontosságú rendszerelemek azonosításáról, kijelöléséről, ellenőrzéséről és nyilvántartásáról szóló módszertani segédlet. Zrínyi Kiadó, Budapest 2017. ISBN 978 963 327 738 6
- [3] 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény végrehajtásáról
- [4] Bognár B., Bonnyai T., Görög K., Kátai-Urbán L., Vass Gy.: *Létfontosságú rendszerek és létesítmények védelme: kézikönyv a katasztrófavédelmi feladatok ellátására*. Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2015. <https://ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/9939/LRL%20tanseg%C3%A9dlet.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (A letöltés ideje: 2017. szeptember 10.)
- [5] 46/2016. (VIII. 25.) HM utasítás a honvédelmi létfontosságú rendszerelemek azonosításáról, kijelöléséről, ellenőrzéséről, valamint az ezzel összefüggő adatok nyilvántartásáról
- [6] Tokovicz J., Keszely L., Molnár F., Lakatos L., Radnóty G., Petneházi F., Princz L., Muha L., Zala M., Frész F., Mádi-Nátor A., Birkás B.: Az átfogó megközelítés és a védelmi igazgatás. HM Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013. ISBN 978 963 327 513 9 http://hmvedelmiigazgatas.kormany.hu/download/2/f6/31000/04_2013_Az_atfogo_meg_kozelites_es_vedelmi_igazgatas.pdf (A letöltés ideje: 2017. október 22.)
- [7] Bognár Balázs, Kátai-Urbán Lajos, Vass Gyula: A létfontosságú rendszerek és létesítmények védelméről szóló szabályozás végrehajtása Magyarországon. pp.: 105-118. Bolyai Szemle XXIII. évfolyam, 2014/2. szám ISSN: 1416-1443
- [8] Tanács 2008/114/EK Irányelve (2008. december 8.) az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról, kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről
- [9] A Honvédelmi Minisztérium szervezete <http://www.kormany.hu/hu/honvedelmi-miniszterium/szervezet> (A letöltés ideje: 2017. október 28.)
- [10] Risk management-Risk assessment techniques, International standard, IEC/FDIS 31010:2009(E) http://www.bzpc.ir/FileManager/تصاویر/Article/PDF/31010_FDIS.pdf (A letöltés ideje: 2017. október 29.)
- [11] M. Theocharidou. G. Giannopoulos: Risk assessment methodologies for critical infrastructure protection. Part II: A new approach. JNC science and policy report. 2015. ISSN 1831-9424